

Mál nr. 423/2024

Nafn málskotsaðila (M)

Nafn varnaraðila : (V)

Heiti vátryggingar: Fjölskyldutrygging.

Gildissvið vátryggingarskilmála.

Gögn.

1. Málskot móttakið 1. nóvember 2024, ásamt fylgiskjölum.
2. Athugasemdir V, dags. 25. nóvember 2024.
3. Viðbótarathugasemdir M, dags. 5. febrúar 2025.

Málsatvik.

Samkvæmt gögnum málsins var M fyrir líkamstjóni 5. ágúst 2023. Málsatvik voru þau að M var að slá með sláttuorfi við skurðbakka á sama tíma og eiginmaður hennar, X, var á dráttarvél með utanálíggjandi sláttuþylru (sláttuvél) að slá gras í um 30 metra fjarlægð. Í lögregluskýrslu, dags. 10. ágúst 2023, kemur fram að ein festing fyrir hnífa sláttuþylrunnar hafi brotnað og hafi hnífurinn þeyst um 26 m og lent í vinstri fæti M og slasað hana. Fékk M djúpan skurð á aftanverðan fótinn. Umrætt brot úr sláttuþylrunni var um 22 cm langt og nokkuð þungt. Í skýrslunni kemur jafnframt fram að dráttarvélin var óskráð og engin eintaksnúmer var að finna á henni. Upplýsti X að hann hafi keypt dráttarvélinu og ekki verið búinn að skrá hana.

Það liggur fyrir að M var tryggð samkvæmt frítímalíð fjölskyldutryggingar hjá V. Í málskoti kemur fram að ágreiningur er um það hvort líkamstjón M teljist hafa verið af völdum skráningarskylds ökutækis. Í skilmálum fyrir framangreinda tryggingu kemur fram að sé sú raunin falli tilvikið undir undanþáguákvæði í grein 3.5 og því utan gildissviðs tryggingarinnar. V hafnaði bótaskyldu 17. nóvember 2023 með vísan í framangreint skilmálaákvæði.

M telur sig eiga bótarétt úr fjölskyldutryggingunni þar sem tjónið hafi ekki verið af völdum óvátryggðs skráningarskylds ökutækis. Í málskoti bendir M á að í 72. gr. umferðalaga nr. 77/2019 sé fjallað um skráningu ökutækja. Í 2. mgr. þess ákvæðis komi fram að í reglugerð sem ráðherra setur skuli kveðið á um undanþágu frá skráningu ökutækis sem ætlað er til aksturs á afmörkuðum, skilgreindum svæðum, svo og ökutækis sem ætlað er til aksturs utan almennrar umferðar, og hvar nota megi ökutækið. Fjallað sé um skráningarskyld ökutæki í 1. gr. reglugerðar nr. 751/2003. Sé þar skýrlega tekið fram að ekki þurfi að skrá dráttarvélar sem nær eingöngu eru notaðar utan opinberra vega. Þá segi einnig í 2. mgr. 2. gr. laga um ökutækjatrýggingar nr. 30/2019 að lögin gildi ekki þegar ökutæki eru notuð í öðrum tilgangi en sem ökutæki. Er því haldið fram að dráttarvélar falli ekki undir gildissvið laganna þegar þær eru notaðar með þeim hætti. Þá er í málskotinu bent á að slysið hafi orðið vegna bilunar í sláttuþylru en dráttarvélin hafi ekki bilað. Dráttarvélin hafi því verið í notkun sem vinnuvél en ekki ökutæki þegar slysið varð. Því gildi ekki sérreglur ökutækjatrýgginga um hlutlæga ábyrgð og vátryggingarskyldu. Er í því sambandi bent á að í skilmálum V fyrir ökutækjatrýggingar sé tekið fram að tryggingin gildi ekki þegar ökutæki er notað í öðrum tilgangi en sem ökutæki, nokkuð sem hafi verið raunin í tilviki slyss M.

Í athugasemdum V til nefndarinnar, dags. 25. nóvember 2024, er á því byggt að M eigi ekki bótarétt úr fjölskyldutryggingunni þar sem tjónið hafi orðið af völdum skráningarskylds vélknúins ökutækis, þ.e. dráttarvélar sem hafi verið í notkun sem slík er tjónið varð. Tilvikið falli því undir undanþáguákvæði í grein 3.5 í skilmálunum og því utan gildissviðs tryggingarinnar. Bendir V á að samkvæmt 1. mgr. 72. gr. umferðalaga nr. 77/2019 beri eigandi (umráðamaður) vélknúins ökutækis ábyrgð á skráningu þess í ökutækjaskrá og að skráningarmerki séu sett á það áður en það er tekið í notkun. Þá sé í 2. mgr. sömu greinar mælt fyrir um heimild ráðherra til að setja reglugerð sem kveður á um undanþágur frá skráningu ökutækis sem ætlað er til aksturs á afmörkuðum, skilgreindum svæðum, svo og ökutækis sem ætlað er til aksturs utan almennrar umferðar og hvar megi nota ökutækið. Bendir V jafnframt á að nánar sé mælt fyrir um skráningarskyldu ökutækja í reglugerð nr. 751/2003 með síðari breytingum. Meginregla reglugerðarinnar um skráningarskyldu ökutækja sé að finna í 1. gr. eins og þeirri grein var breytt með reglugerð nr. 1515/2020. Þar segi eftirfarandi: „Skýlt er að skrá bifreið, bifhjól, létt bifhjól, torfærutæki, vinnuvél, rafknúið dráttartæki og dráttarvél áður en

ökutækin eru tekin í notkun. Sama á við um eftirvagn bifreiðar eða dráttarvélar sem gerður er fyrir meira en 750 kg heildarþyngd, svo og hjólhýsi, fellihýsi og tjaldvagn. Eigi þarf þó að skrá vinnuvél sem ætluð er til aksturs utan almennrar umferðar og eftirvagn bifreiðar á beltum eða dráttarvélar sem nær eingöngu er notaður utan opinberra vega.“ V telur að framangreint ákvæði bendi til þess að þær undanþágur sem koma fram í 3. málslíð 1. gr. ákvæðisins eigi ekki við um dráttarvélar, enda vísi undanþágan til þess að ekki sé skylt að skrá vinnuvél sem ætluð er til aksturs utan almennrar umferðar. Þá sé mælt fyrir um að ekki sé skylt að skrá eftirvagn dráttarvélar sem nær eingöngu er notaður utan opinberra vega. Telur V að röksemdir M um að dráttarvélar séu því með einhverjum hætti undanþegnar skráningarskyldu samkvæmt umferðarlögum séu úr lausi lofti gripnar og ekki í samræmi við skýr ákvæði umferðarlaga og reglugerðar nr. 751/2003 með síðari breytingum. Í þessu sambandi leggur V áherslu á að gera verði skýran greinarmun á hugtökunum dráttarvél og vinnuvél enda sé dráttarvél ekki vinnuvél í skilningi 1. gr. framangreindar reglugerðar. Framangreind tvö hugtök séu skilgreind í 3. gr. umferðarlaga nr. 77/2019. Að mati V kemur þar fram að löggjafinn hafi mælt fyrir um að gerður sé skýr greinarmunur á dráttarvélum og vinnuvélum og skráningarskyldu í umferðarlögum og afleiddum reglugerðum, enda séu eiginleikar dráttarvéla og vinnuvéla ekki þeir sömu. Þá sé skýrt að dráttarvélar teljist til sérstaks skráningarflokks í ökutækjaskrá en vinnuvélar tilheyri öðrum skráningarflokki og fái sérstök vinnuvélanúmer. Samkvæmt framansögðu telur V skýrt að dráttarvélin sem um ræðir hafi verið skráningarskyld og slys M falli því undir undanþáguákvæði greinar 3.5. í skilmálum tryggingarinnar.

Þessu til viðbótar bendir V á að dráttarvélin hafi verið í notkun sem ökutæki þegar slysið varð. Telji V ljóst að orsök slyss M megi rekja til notkunar dráttarvélarinnar sem ökutækis. Eins og fram komi í lögregluskýrslu þá hafi málsatvik verið þau að hnifur losnaði úr sláttuvélinni sem var áföst við dráttarvélinu og skaust í fótlegg M. Þar komi einnig fram að dráttarvélin hafi verið í fullri notkun og á hreyfingu þegar slysið varð auk þess sem sláttuvélin hafi verið tengd í aflúrtak dráttarvélarinnar með drifskaftri. Þá telur V einnig ljóst að sláttuvélin teljist ekki vera sjálfstæð vinnuvél, enda hafi hún ekki sjálfstæðan aflgjafa, sé ekki með vinnuvélanúmer og teljist ekki vera eftirvagn dráttarvélarinnar. Að mati V séu sláttuvélar sem þessar því hluti af sérstökum búnaði dráttarvéla við þær aðstæður sem uppi voru þegar slysið gerðist. Telur V að sú niðurstaða fái m.a. stuðning í skilgreiningu á hugtakinu dráttarvél í umferðarlögum, en þar sé beinlínis tekið fram að dráttarvél sé vélknúð ökutæki sem sé m.a. hannað til að knýja vinnutæki. Þá vísað V til dóms Hæstaréttar Íslands í máli nr. 35/1994 með þeim rökum að þar hafi rétturinn komist þeirri niðurstöðu að slys sem varð þegar stúlka festist í drifskaftri heyhleðsluvagns hafi orsakast af notkun dráttarvélar sem ökutækis, en telja megi þá notkun einkennandi og venjulega fyrir þess konar ökutæki. Telur V sömu rök eiga við í máli M, enda verði að telja sláttuvélina til sérhæfðs búnaðar dráttarvélarinnar og vera hluta af notkun hennar með sama hætti. Þá vísar V einnig í dóma Hæstaréttar Íslands frá 1954, bls. 317 og í máli nr. 15/2006 þar sem talið hafi verið að slys, sem ökumaður dráttarbifreiðar varð fyrir þegar hluti af sérstökum dráttarbúnaði bílsins slengdist í hann, teldist hafa orðið vegna notkunar bifreiðarinnar sem ökutækis, með hliðsjón af sérstökum búnaði hennar. V telur að samkvæmt dómaframkvæmd Hæstaréttar hafi það verið talið skipta máli hvort slys hafi orðið við aðstæður þar sem aflvél dráttarvélar hafi verið notuð til að knýja vinnutæki í venjulegri notkun þess. Megi sjá þess merki í samanburði á framangreindum dómi Hæstaréttar í máli nr. 35/1994 (þ.e. Hrd. 1996, bls. 765) og Hrd. 1999, bls. 4983 þar sem ekki var talið að slys tengdist notkun dráttarvélarinnar. Byggir V á því að í máli M sé hins vegar ekki vafi um að dráttarvélin hafi verið í fullri notkun og að aflvél hennar notuð til að knýja vinnutæki í venjulegri notkun tækisins, þ.e.a.s. sláttuvélina sem var tengd dráttarvélinni. Telur V því að fyrirbyggjandi dómaframkvæmd um túlkun notkunarhugtaksins bendi til þess orsök slyss M megi að öllu leyti rekja til notkunar dráttarvélarinnar sem ökutækis. V taldi sig því hafa sýnt fram á að slys M hafi orsakast vegna notkunar ökutækis sem telst skráningarskyld lögum samkvæmt og því falli slysið undir undanþáguákvæði gr. 3.5. í skilmálum félagsins. Því sé bótaskylda vegna slyssins ekki fyrir hendi.

Í viðbótarathugasemddum M, dags. 5. febrúar 2025, er bent á að tilgangurinn með hinu umdeilda undanþáguákvæði í fjölskyldutryggingunni, sé að koma í veg fyrir tvítryggingu, þ.e. að hinn slasaði fái ekki bætur úr þeirri tryggingu ef fyrir hendi er bótaréttur úr ökutækjetryggingu. Þá komi fram í 1. gr. reglugerðar 751/2003 um skráningu ökutækja að ekki þurfi að skrá vinnuvélar sem nær eingöngu eru notaðar utan opinberra vega. Dráttarvél sú sem dró sláttuvélina sem slasaði M hafi ekki verið skráningarskyld og þar með eigi ekki við um hana hlutlægar bótareglur umferðarlaga þ.e. ef hún er nær eingöngu notuð utan opinberra vega. Að lokum er bent á að slys M hafi ekki orðið af völdum

dráttarvélarinnar heldur vegna bilunar í sláttuvélinni. Samkvæmt orðlagi skilmálanna þurfi slysið að hafa orðið af völdum ökutækis til þess að undanþágan eigi við.

Álit.

Ágreiningur aðila snýr að því hvort M eigi bótarétt út slysaftryggingarlið fjölskyldutryggingu hjá V, vegna líkamstjóns sem hún varð fyrir 5. ágúst 2023. Í grein 3.5 í skilmálum sem giltu um trygginguna er tekið fram að V greiði ekki bætur vegna slysa sem verða af völdum skráningarskylds vélknúins ökutækis á Íslandi.

Nefndin hefur komist að þeirri niðurstöðu að M eigi ekki bótarétt úr tryggingunni þar sem slys hennar hafi verið af völdum skráningarskylds ökutækis og falli því undir orðalag framangreinds undanþáguákvæðis í skilmálunum og því utan gildissviðs fjölskyldutryggingarinnar. Í því sambandi bendir nefndin á eftirfarandi.

Í 1. málslíð 1. mgr. 72. gr. umferðarlaga nr. 77/2019 kemur fram að eigandi (umráðamaður) vélknúins ökutækis ber ábyrgð á skráningu þess í ökutækjaskrá og að skráningarmerki sé sett á það áður en það er tekið í notkun. Jafnframt segir í 2. mgr. sömu greinar að í reglugerð sem ráðherra setur skuli kveðið á um undanþágu frá skráningu ökutækis sem ætlað er til aksturs á afmörkuðum, skilgreindum svæðum, svo og ökutækis sem ætlað er til aksturs utan almennrar umferðar, og hvar nota megí ökutækið. Í 1. gr. reglugerðar nr. 751/2003, samanber reglugerð nr. 1515/2020, segir eftirfarandi: „Skylt er að skrá bifreið, bifhjól, létt bifhjól, torfærutæki, vinnuvél, rafknúið dráttartæki og dráttarvél áður en ökutækin eru tekin í notkun. Sama á við um eftirvagn bifreiðar eða dráttarvél sem gerður er fyrir meira en 750 kg heildarþyngd, svo og hjólhýsi, fellihýsi og tjaldvagn. Eigi þarf þó að skrá vinnuvél sem ætluð er til aksturs utan almennrar umferðar og eftirvagn bifreiðar á beltum eða dráttarvél sem nær eingöngu er notaður utan opinberra vega.“

Af framangreindu má sjá að meginreglan er sú að skrá ber dráttarvél í ökutækjaskrá og að undantekningin í 3. málslíð 1. gr. framangreindrar reglugerðar er annars vegar bundin við að um vinnuvél sé að ræða og hins vegar að hún sé ætluð til aksturs utan almennrar umferðar. Nefndin telur að hvorugt þessara skilyrða sé uppfyllt í málinu. Þannig er í 3. gr. umferðarlaga nr. 77/2019 m.a. að finna tvær efnislega ólíkar skilgreiningar á hugtökunum vinnuvél og dráttarvél. Telur nefndin að það bendi ekki til þess að hægt sé að miða við að dráttarvél geti talist vinnuvél í skilningi 1. gr. reglugerðarinnar. Það að til viðbótar sé hér um að ræða túlkun á undantekningarákvæði frá þeirri meginreglu að dráttarvélar séu skráningarskyld ökutæki, styrkir að mati nefndarinnar enn frekar framangreinda niðurstöðu. Nefndin telur því ekki rök til annars en að umrædd dráttarvél teljist vera skráningarskyld ökutæki í skilningi umferðarlaga nr. 77/2019. Varðandi seinna atriðið sem nefnt er í tengslum við undanþáguna í 3. málslíð 1. gr. reglugerðarinnar, þ.e. að vinnuvélin þurfi að vera ætluð til aksturs utan almennrar umferðar, þá hefur M ekki lagt fram nein þau gögn sem gætu sýnt fram á að sú hafi verið raunin varðandi þá dráttarvél sem X ók í umrætt sinn.

Hvað varðar það skilyrði að slysið hafi jafnframt verið af völdum dráttarvélarinnar, þá telur nefndin að sú hafi verið raunin. Þó svo að í skilmálum fjölskyldutryggingarinnar sé talað um að slysið hafi orðið af völdum skráningarskylds ökutækis telur nefndin að hér sé í raun um að ræða efnilega sambærilegt skilyrði eins raunin væri ef miðað væri við notkunarhugtak laga nr. 30/2019 um ökutækjaftryggingar. Eins og komið hefur fram verður slys M rakið til þess að ein festing fyrir hnífa sláttuþýrlunnar brotnaði með þeim afleiðingum að M slasaðist. Jafnframt liggur fyrir að sláttuþýrlan var tengd við og knúin af aflvél dráttarvélarinnar sem var á keyrslu þegar slysið átti sér stað. Slys M var því af völdum dráttarvélarinnar og rakið til notkunar hennar sem öku- og dráttartækis sem í umrætt sinn var nýtt til að knýja vinnutæki (sláttuvél) í venjulegri notkun þess. Sérstakir eiginleikar dráttarvélarinnar sem vélknúins ökutækis áttu því þátt í slysi M. Nefndin bendir á Hrd. 1999, bls. 765 í tengslum við þessa niðurstöðu.

Niðurstaða.

M á ekki bótarétt úr frítímaslysalið fjölskyldutryggingar hjá V.

Reykjavík, 24. febrúar 2025.
rafræn undirskrift

Guðmundur Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Heiða Óskarsdóttir